

ღ რ მ ე ბ

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

სურათებიანი დამატება

გაზეთის № 29.

კვირა, 7 თებერვალი 1910 წ.

დამატების № 6

„ლორელია,“ — სურათი ბოდენჰაუზენისა.

დ. რატგაუზიდან

და ბოლოს მხოლოდ ცრემლი მდულარე

ბავშვობა. წიგნი. მოწყენილობა.
სიხარმაცე და მუქარა მწარე;
სწავლის დროს ტანჯვა, დიდი ვაება, —
და ბოლოს მხოლოდ ცრემლი მდულარე.

ყმაწვილკაცობა. ცვალებადობა.
ვნებათა-ღელვა ცეცხლებ მგზნებარე;
კოცნა. დალატი. ტკბილი ოცნება. —
და ბოლოს მხოლოდ ცრემლი მდულარე.

ვაჟკაცობა და სულით დაცემა.
ვარდისა ნაცვლად ნარი ახარე;
ცხოვრებისაგან გულ-მოჯერება, —
და ბოლოს მხოლოდ ცრემლი მდულარე.

სიბერე. გრძობათ აღრე დაქ-
კობა.
წელში მოგვტეხავს მები მქეპარე;
ძალა მიფრინავს. სიცოცხლე დნე-
ბა. —
და ბოლოს მხოლოდ ცრემლი მდულარე.

თავისუფლება არ არსებობს!

თავისუფლება არ არსებობს, ჩვენ
მონები ვართ!..
მძიმე ხუნდებით ხელ-ფეხი გვაქვს
კვლავ დაბორკილი; პირველი მსახიობი-ქალი ქართულ სცენისა. გარდაიცვალა
ბედის კანონი სასტიკია და ულ- (იხ. „დროება“-ში ფელეტონები ნიკ. ავალიშვილისა:
მოხელი, „ჩვენი თეატრის მატიაწედან“).
მარად იტანჯვის და ცრემლს აფრქვეს ადამის შვილი.

თავისუფლება არ არსებობს!.. ის ოცნებაა!..
ერთი მონა გულთა მღრღნელის, სასტიკ ექვების
და მეორე კი სამუდამო მწარე სევდების,
ყველა სუსტია, მოღალატე თვის წმინდა ნების!..

თავისუფლება არ არსებობს, თუმც მას ვღალადებთ!
კაცთ ნათესავი თუმცა მულამ მასზე ლოცულობს;
მშვენიერებას ამკობს მხოლოდ თავისუფლება,
ბედნიერება მის გარეშე სულ არ არსებობს!..

ნუ მთვინივები!

ნუ მთვინივები, მითომ გიყვარვარ,
ვე ნაზი გრძობა აღრე გაჭკრება;
მშვენიერია კოკორი ვარდი,
მაგრამ საბრალო, ხელში მსწრაფლ სქენება.

ნუ მთვინივები, მითომ უჩემოდ
არ შეგიძლიან, ტურფავ, ცხოვრება;
ოჰ, რომ იცოდე დროს ვითარებით
ხსოვნისა ძაფი რა აღრე სწყდება!

მშვენიერია კოკორი ვარდი,
მაგრამ საბრალო, ხელში მსწრაფლ სქენება;
გული მარად ეამს ელტვის სხვა გრძობას
და ერთფეოზობას ვერ ეგუება!..

ა. შანშიაშვილი.

მ თ ნ ე ბ ი.

გ. დაროშვილისა

დახურული ურემი, რომელზედაც
ჩვენ ვისხედით, ძლივს-ძლივს მიე-
თრეოდა.

ეს იყო სამხრეთ ინდოეთში. ირ-
გვლივ მომაკვდინებელი სიცხე-პაპა-
ნაქება იდგა. უდაბნო იყო.

ჩემი ინდოელი მოსამსახურე თურ-
მე სიმართლეს ამბობდა, როცა
მარწმუნებდა, სჯობია რკინის გზით
წიხვიდეო.

— მაგრამ მე იმიტომ მოვედი,
რომ ეს ქვეყანა კარგად გავიც-
ნო! — მტკიცედ ვუთხარი მას
შინ მე.

— ჩემო მბრძანებელო! ეს ქვე-
ყანა დღისით არ არსებობს! —
დამტყრეულის ინგლისურით მიპა-
სუხა ჰანებატმა.

ასე ეძახდნენ ჩემს დროებით მო-
სამსახურეს.

ახლა ვგრძნობდი, რომ ჰანებატი მართალი იყო. როცა
რომელიმე სოფელში შევდიოდით, გეგონებოდათ, შავი ჭი-
რი. მძვინარებს და ერთი სულიც არ გადარჩენილაო.

არც ადამიანი, არც პირუტყვი. თითქოს ადამიანები
ამოიხოცნენ და უპატრონო პირუტყვები გაიფანტნენო.

დღისით ინდოეთს სძინავს. სულ სხვაა, როცა ექვს
საათს გადასცილდება. მაგრამ როდის, რამდენი წლის შემ-
დეგ დადგება ეს მეექვსე საათი, საღამოს ექვსი საათი?!?

რა წამს მზე ჩავა და გადაეფარება თუ არა დედამიწას
თითქოს ბრილიანტებისაგან მოქსოვილი სულდარი ვარსკვლა-
ვებისა, ინდოეთი ამოძრავდება და ახმაურდება.

ინდოეთი საზღაპრო ქვეყნად იქცევა. ლამის წვდიაღ-
თან ერთად მატულობს ფენის ხმა, ლაპარაკი, სიმღერა, სი-
ცილი, ურმის ქრიალი. ინდოეთი მოძრაობს. ინდოეთი ილ-
ვიძებს. გათენებამდის სცოცხლობს!..

დღისით შუადღისას-კი გარშემო სიკვდილი და პაპანა-
ქებაა. ყველაფერი იწვის და ან უკვე დამწვარა. არსად მღე-

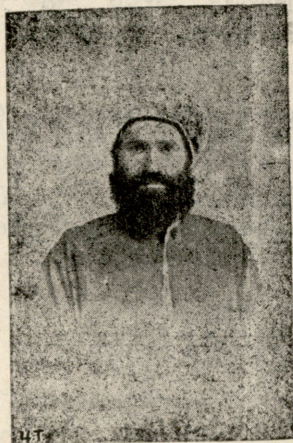
ბარბარე ავალიშვილისა.

ლო არა სჩანს. ერთი წვეთი წყალიც არ მოიპოვება. მომაკვდინებელი პაპანაქებაა.

ციცაბო ნაპირებიდან ამომშრალ მდინარისაკენ ფრთხილად დავეშვით.

ურემი გულშემზარავად ინჯღრეოდა სხვა და სხვა ზომის ქვებზედ.

მდინარის ადგილას ქვებილა დარჩენილიყო. თუ სადმე ნაპრალში წყალი კიდევ იყო, ახლო მიკარება არ შეიძლებოდა. ჰყარდა. ლეშის სუნი ტრიალებდა. შავი ქირი გაგონდებოდათ.

მოლა ჰასან-ფაჰმი ირამაძე,

ოსმალეთის პარლამენტის წევრი, ქართველი მაჰმადიანი.

მდინარის გაღმა აღმართზედ ძლივს ავცოცდით. ისევ გადამწვარი უდაბნო დაგვხვდა. არსად წყალი, არსად მდელო. მხოლოდ ლურჯი ცა და სუნთქვის შემხუთავი მზე იყო.

მეც, მეურმეც, ჰანეპატიც, ხარებიც—ყველანი ღონე-მიხდილნი და დაღალულნი ვიყავით.

გაშოთილხარ და ყოველ წუთს მოელი, რომ საცაა დაშლა დაგეცემა. არც კი გეშინიან. დამბლაც სასურველია, სიცხეს დაღწიოთ თავი ნახევრად გძინავს, ნახევრად გულ-მიხდილი ხარ.

უცებ მოულოდნელმა ხმაურობამ გამომაფხიზლა—აღამიანების ხმამ.

გამოვერკვიე. უდაბნოში ვიღაცები ლაპარაკობდნენ. თითქოს ყველანი ერთმანეთს ეკითხებოდნენ რალაცას და პასუხს კი არავინ იძლეოდა. სიტყვებს ჩქარ-ჩქარა, სხაპასხუპით ამბობდნენ და ყოველ ფრაზას რომელიმე ხანგრძლივ ამოკენესით აბლოვებდნენ:

- ე-ე-ე-ე-ე-ე?
- თრა-თა-თა-თა-ე-ე-ე-ე?
- თრა-თა-თა-თა-ა-ა-ა-ა?
- თრა-თა-თა-თა-ი-ი-ი-ი?

ეს თურმე პარიები*) ადგილობრივ ენაზე ლაპარაკობდნენ.

ურმის სახურავიდან გავიხედე და თვალწინ შემდეგი სურათი წარმომიდგა. ურმის უკან ბრინჯაოს ფერი, ტიტველი ხალხი მოდიოდა, — კაცები და ქალები. მხოლოდ წელზე ეხვიათ რალაცა მჩგრების მსგავსი, დანარჩენი სხეული შიშველი ჰქონდათ. ხელებზე და ფეხებზე სპილენძის სამაჯურები და ყველა თითებზე ამნაირივე ბექტები ჰქონ-

დათ გაკეთებული. ყურებზე თუ ცხვირზე ბლომად ეკიდათ სპილენძისავე საყურები.

ძლივს მორაცრაცებდნენ. ღონე-გამოღეულნი შიშველ სუნთქავდნენ. თავს გვიკრავდნენ და რალაცას გვთხოვდნენ. თვალების გამომეტყველება ისეთი შეწუხებული და ამღვრეული ჰქონდათ, რომ თითქოს იმ წუთებში ციებ-ცხელებას განიცდიდნენ.

რალაცაზე გვევედრებოდნენ, საცოდავად გვეხვეწებოდნენ.

- ქილოზე მივხვდი, რომ ჰანეპატი უარს ეუბნებოდა.
- ჰანეპატი!
- ბატონო!
- მე ხომ მოგეცი მთელი ტობრაკა სპილენძის ფული.

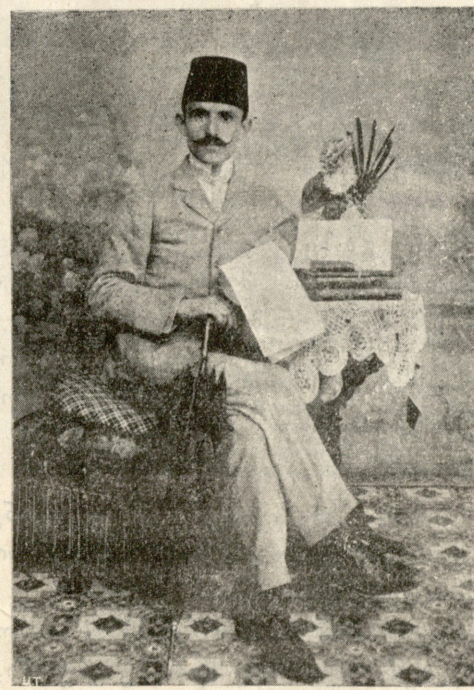
დაურიგე... — ესენი, ბატონო, წყალს თხოულობენ და არა ფულს.

- წყალსა? როგორ თუ წყალს?
- ჰის წყალს, ბატონო!
- სად არის აქ ქა?
- აი, ბატონო! — და შორი-ახლო მიმითითა.
- მაშ ალბათ ტურქელი არა აქვთ, რომ წყალი ამოილონ?

- ბარემაც აქვთ. ქასთან ყველაფერი არის...
- მაშ რატომ თითონ არ ამოიღებენ წყალს?
- არ შეუძლიანთ! ნება არა აქვთ!
- როგორ თუ ნება არა აქვთ? რატომ არ შეუძლიანთ? მითხარი, რალას მაწვალე! — ვეკითხებოდი გაოცებული.

— იმიტომ არ შეუძლიანთ, რომ ესენი წოდების გარეშე არიან, — მიპასუხა ჰანეპატმა, თითქოს ამითი ამიხსნა ყველაფერი.

მე დაუყონებლივ ვუბრძანე მეურმეს, რომ შეჩებულიყო.

ჰიამილ დარბაიძე,

ქართველი მაჰმადიანი, იზოთელი (მარმარას პირზე).

*) პარი ინდოეთში ჰქვიან მონას ანუ ყმასა. პარიები არ ეკუთვნიან არც ერთს იმ ოთხ წოდებათაგანს, რომელნიც ინდოეთის მოქალაქის უფლებებით სარგებლობენ. არც ერთი სამოქალაქო წოდება არა თუ არავითარ საქმეს არ იჭერს პარიებთან, ახლოც კი არ იკარებს, რომ არ „წაიბილწოს“ მათის სიახლოვითა,

შეშინებული პარიები მოშორებით დადგნენ, მოკრძალებით და დარცხვენილნი, საბრალოდ გამოიცილებოდნენ. თითქოს ბოდის იხდიდნენ, რომ ქვეყნად არსებობენ და თავიანთის არსებობით ადამიანის თვალს შეურაცხყოფენ.

ჰანებატმა ჩემის ბრძანებით ნება-უნებლიეთ და უსია-ზოგონად მიაწოდა წყალი. გაშმაგებით დაეწაფნენ. ეჩქარე-ზოდნენ. თითქოს კი არა სვამდნენ, ლოკავდნენ და სვლე-პავდნენ. ზოგიერთნი მეტის-მეტ სიამოვნებისაგან თვალებს ზუკავდნენ.

ამასობაში მე, რამდენად შესაძლებელი იყო, ვარკვევ-დი საქმის ვითარებას.

— რატომ თათონ არ ამოიღეს წყალი კიდან? — ვკითხე ჰანებატს.

— არ შეიძლება, — მიპასუხა მოკლედ.

— რატომ არ შეიძლება?

— იმიტომ, რომ ესენი წოდების გარეშე არიან.

— მერე რომ წოდების გარეშე არიან?

— განა შეუძლიან, ბატონო, წოდების გარეშე მყოფ ადამიანს ჰას მიეკაროს!

— რატომ?

— იმიტომ რომ მისი აჩრდილი ჰას მოხვდება.

— მერე?

— წყალს შებილწვას, გააფუჭებს.

— აჩრდილი გააფუჭებს?

— ჰო, აჩრდილი! აბა რა უნდა იყოს აჩრდილი იმ ადა-მიანისა, რომელიც წოდების გარეშე ითვლება... საზიზღარი და წამბიწვლელია!..

როგორღაც გამოურკვეველი ჟრჟოლა მივლიდა სხეულ-ში, როცა ვუყურებდი ამ საცოდავებს. რა იწვევდა ამ ჟრჟოლას — სიბრალული თუ ზიზღი, მე თვითონ არ მეს-მოდდა ვგონებ, ერთიც და მეორეც, როგორც ეს მოხდება ხოლმე; როცა ხედავ გაქცეულს და ჯერ კიდევ ცოცხალ ბაყაყს.

რითი დაიშახურეს ასეთი ხვედრი ამ უბედურებმა? რა დაუშავებიათ? ნუ თუ ქორწილი ან ქელები სხვებსავით არ იხადეს? ან შეიძლება ქურუმებს მიწის (ღალა*) დროზე არ მისცეს!? ან ჯვარსაწერი თუ დამარხვის სასყიდელი დაუქი-რეს მათ?

ყოველ შემთხვევაში ქურუმებმა ეს დაბეჩავებული მი-წის-მუშა ხალხი, მისი ოჯახები და შთამომავლობა წოდე-ბათა გარეშე გამოაცხადეს.

წოდების გარეშე!.. მონობა!.. უღიადესი უბედურობაა, რომლის გასწორება შეუძლებელია!..

როცა ქურუმი გზაზე მიდის, ხშირ-ხშირად უსტვენს, რომ მონებმა გაიგონ მისი მოახლოება, გზა დაუცალონ, დაიმაღლენ და არ შელახონ მისი ღვთაებრივი თვალეები.

როცა მონა ბაზარში მიდის, კრძალვით მიიპარება ლო-ბის ძირას, რომ მისი ჩრდილი სანოვავეს არ მოჰხვდეს. თუ მოხვდა, სანოვავე წაბილწუ-ლად ჩაითვლება და უნდა გადა-ჰყარონ.

გხედავდი: ისინი ჰანებატსაც ისე უვლიდნენ გარშემო წყლის გამორთმევის დროს, რომ მათი ჩრდილი მას არ მოჰხვედროდა და არ წაებილწა.

მთელი უბედურობა იმაშია, რომ ეს ვითომდა ადამია-ნები თვითონ, თვითონ არიან დარწმუნებულნი, რომ მათი აჩრდილიც კი შემლახველი და წამბილწველია. ყველაფერს აფუჭებს, რასაც კი მოჰხვდება!

*) ინდოეთში, სადაც ამ დროებით დიდი ეროვნული და პოლი-ტიკური მოძრაობაა და დღით-დღე რევოლუციას მოელიან, მიწის უმეტესობა ქურუმებს (სამღვდელთებს) ეკუთვნით, რომელნიც მიწას იმით აძლევენ იჯარით, ვინც მეტს ფულს გადაიხდის. როგორც ქურუ-მობა, ისე მიწის მფლობელობა მემკვიდრეობით გადადის შთამომავლ-ბაზე, რის გამოც ქურუმები ძლიერ შეძლებულნი არიან და დიდი გავ-ლენაცა აქვთ.

წყლით სავსე ჰასთან წყურვილით იხოცებოდა. წყალი და უწყლობით სული ამოსდით. გარეშემო უდაბ-ნოა. არც ადამიანია, არც ცხოველი. ვერავინ ნახავს. ერ-თად-ერთნი არიან ცის ქვეშ და წყლის ამოდება-კი ვერ გაუ-ბედნიათ, რომ მათი ჩრდილი ჰას წყალს არ მოჰხვდეს და წყალი არ გააფუჭოს, არ წაბილწოს...

იმდენი წყალი დალიეს, რომ დაილაღნენ კიდევ.

ბოდიშს იხდიდნენ, რომ ქვეყნად არსებობენ, მაგრამ ბედნიერნი იყვნენ, რომ წყლით გაძინენ, — ასეთი იყო მათი თვალების გამომეტყველება.

მინდოდა მეჩუქებინა რამე, მაგრამ არ მართმევდნენ, ვერ მოდიოდნენ. ეშინოდათ, თავიანთის მოახლოებით არ წავებილწე...

დაჩოქილნი მალლობას გვიხდიდნენ, რომ წყლით გავა-ძლეთ...

— ჩქარა! წავიდეთ! — თითქოს შევეხვეწე ჰანებატს, რომ ჩქარა მოვშორებოდი მწარე ფიქრების აღმძვრელ სუ-რათს.

რა საცოდავობა იყო!

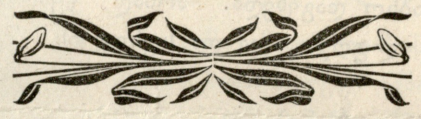
ამბობენ, რომ მონობა ეკონომიურ პირობების შედე-გიაო.

არა!

მონობა ერთნაირი ავადმყოფობაა თვით ადამიანის სუ-ლისა.

მონობის გრძნობა თვით ადამიანის ბუნებაშია ჩაქსო-ვილი.

ახელი.

წერილი ამბებში

უცნაური მუშია. როგორც ვიცით, ეგვიპტეში ღღესაც მრავალ მუშიას პოულობენ. ამ მუშიებს სამი და ოთხი ათასი წლის ისტორია აქვთ. ძველად ეგვიპტეში მკვდრის სხეულს ისე ოსტატურად აზავებდნენ წამლებით, რომ სხეული არ იხრწნებოდა და არა ფუჭდებოდა. ერთი ასეთი მუშია, ძველ ქურუმისა, ამას წინად ინგლისელებმა ინგლისის მუზეუმი გა-დაიტანეს. ეს ქურუმის ცხოვრობდა ექვსასი წლის წინად ქრის-ტეს დაბადებამდე. მას ასაღამე, დღეიდან 2510 წლის წინად, ამ მუშიას მეტად უცნაური თვისება აღმოაჩნდა. ვინც მიეკარა, — ან მოკვდა, ან გაგიჟდა, ან ავად, გახდა ან სხვა რამ უბედურება დაემართა. ინგლისელს რომელმაც ეგვიპტეში ეს მუშია იყი-და, მზემ დაჰკრა. მისი მეგობარი ჰკუაზე შეიშალა, პირველ ინგლისელის მდივანი ტრამეის ვაგონს ქვეშ მოჰყვა. იმათგა-ნი, ვინც მუშია ეგვიპტედან ინგლისში ვადაიტანეს, ყველანი ავად დაჰხვდნენ, უმთავრესიდ ნერვების აშლილობით. რო-ღესაც მუშია ლონდონში მიიტანეს, ერთი მეცნიერი დაე-ნაძლია თავის ნაცნობს — მივალ მუშიასთან, მაგრამ არაფერი არ მომივაო. წავიდა მუშიასთან და ხელი მიაკარა. არ გასუ-ლა სამი ღღე, რომ მეცნიერმა რევოლუციით თავი მოიკლა. ფოტოგრაფი, რომელმაც მუშიის სურათი გადაიღო, დაბრ-მავდა. მუშია მუზეუმი ბეგრმა ხალხმა დაათვალიერა. ეხლა ამათგან მეზეის გამგეს წერილები მისდის. ყველა ატყობინებს, ავად გავხდი, ნერვები ამეშალაო და სხვა. ამ ჟანად, „ნოვ-ვრ.“-ს სიტყვით, მუზეის აღარავინ ეკარება თურმე.

